

Keuzevrijheid versus maatwerk

Seminar 'Eindspel naar een nieuw pensioenstelsel'
Erasmus Universiteit Rotterdam, 16 juni 2016
Niels Kortleve

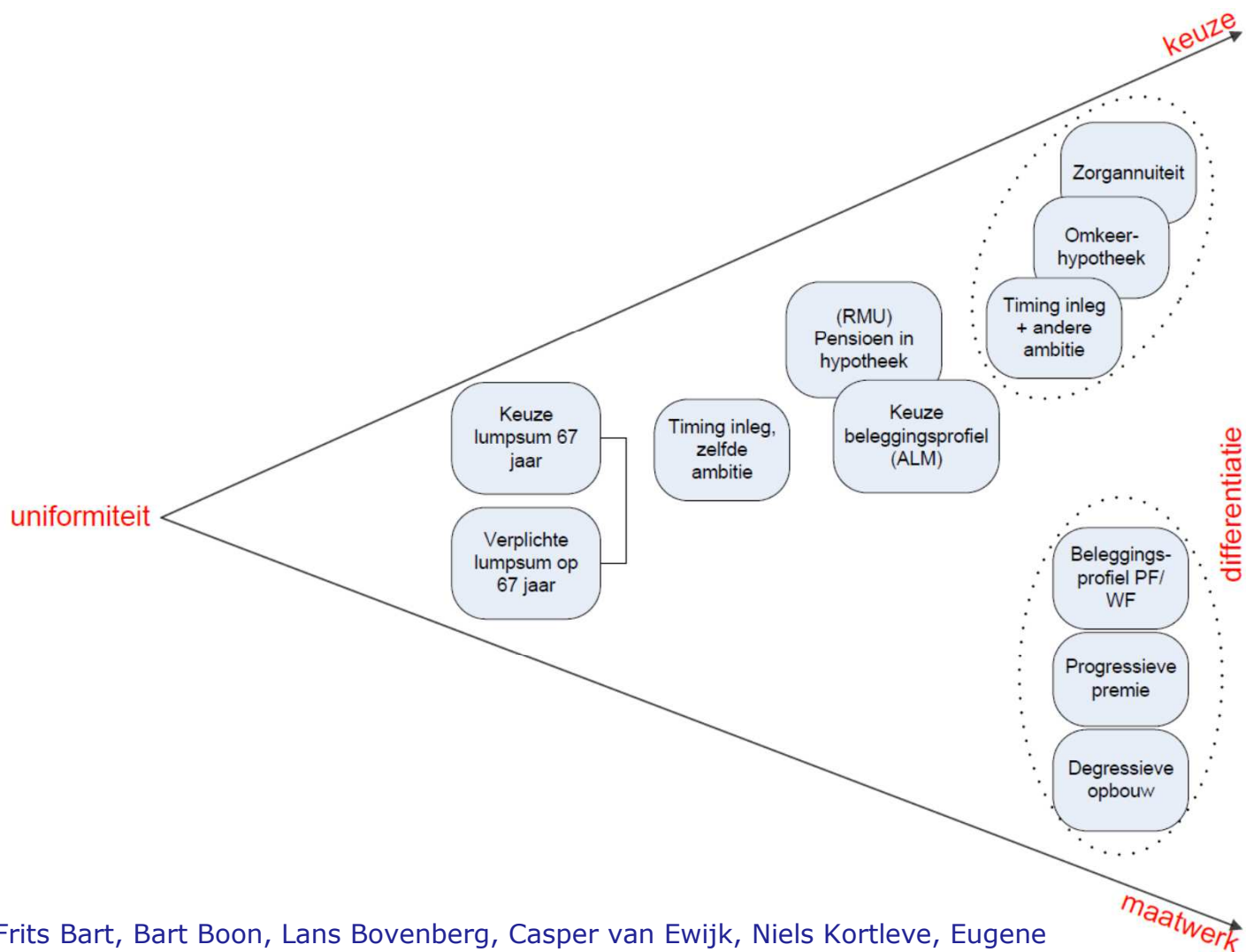

Boodschappen

- Meer heterogeniteit, meer data, meer differentiatie
  - Differentiatie: individu (keuze) of aanbieder (maatwerk)?
- Al nodige maatwerk/keuzevrijheid
- Toenemend gebruik van flexibele opties bij pensionering
- Behoefte aan eenmalige uitkering
- Argumenten voor differentiatie en afwegingen
- Contractsdiscussie: differentiatie makkelijker in SER IV

Meer heterogeniteit, meer data, meer differentiatie

Wie bepaalt keuze: individu (keuze) of aanbieder (maatwerk)?

- 3 Frits Bart, Bart Boon, Lans Bovenberg, Casper van Ewijk, Niels Kortleve, Eugene Rebers, Michael Visser (2016), 'De routekaart naar een meer integrale benadering van wonen, zorg en pensioen', Netspar Industry series, 26 januari 2016

Maatwerk of keuzevrijheid?

- Pensioen toegespitst op specifieke kenmerken deelnemer
  - Leeftijd
  - Inkomen
  - Al opgebouwd pensioenvermogen
  - Bezit eigen woning
  - Vrij vermogen
- Maatwerk: aanbieder bepaalt keuze (of keuzemenu en 'standaard')
  - Eventueel bepalen collectief of werkgever keuze
- Keuzevrijheid: individu kiest
  - Eventueel uit keuzemenu gebaseerd op karakteristieken

Al nodige maatwerk/keuzevrijheid (voorbeelden maatwerk en keuzevrijheid)

- Voorbeelden maatwerk
  - Verschil in franchise/opbouw tussen/binnen regeling(en)
  - Lifecyclemix: meer risico voor jongere deelnemers
  - Progressieve premie: hogere premie oudere deelnemers
- Voorbeelden keuzevrijheid
  - Ingangsdatum pensioenuitkering
  - Hoog-laagconstructie
  - Uitrui ouderdomspensioen-partnerpensioen
  - Vrijwillige inleg
  - *Eenmalige uitkering*
  - *Keuze duurzaam beleggen*
  - *Keuze mate beleggingsrisico*
  - *Keuze uitvoerder (D'66)*

Toenemend gebruik flexibele opties bij pensionering

Tabel 1: Feitelijk gebruik beschikbare keuzemogelijkheden

OP = Ouderdomspensioen. Cijfers zijn percentages.

Ingangsjaar OP	Vervroegen OP	Uitstellen OP	Deeltijd-pensioen	Hoog-laagconstructie
2009	1,7	0,0	0,0	10,4
2010	5,0	0,3	0,2	11,2
2011	6,5	0,2	0,5	9,9
2012	12,4	0,3	2,2	12,9
2013	16,5	0,5	3,5	16,9
2014	36,1	0,5	4,8	35,7
2015	30,3	0,4	4,2	35,1

Tabel 2: Uitsplitsing gebruik hoog-laagconstructie

OP = Ouderdomspensioen. Cijfers zijn percentages.

Ingangsjaar OP	Hoog-laagconstructie		
	Totaal	Vanaf AOW-leeftijd	I.c.m. vervroegen OP
2009	10,4	9,7	1,7
2010	11,2	8,2	3,0
2011	9,9	7,1	2,6
2012	12,9	6,8	6,1
2013	16,9	6,1	10,8
2014	35,7	8,5	27,2
2015	35,1	9,4	25,7

Gebruik flexibele opties in toekomst nog hoger?

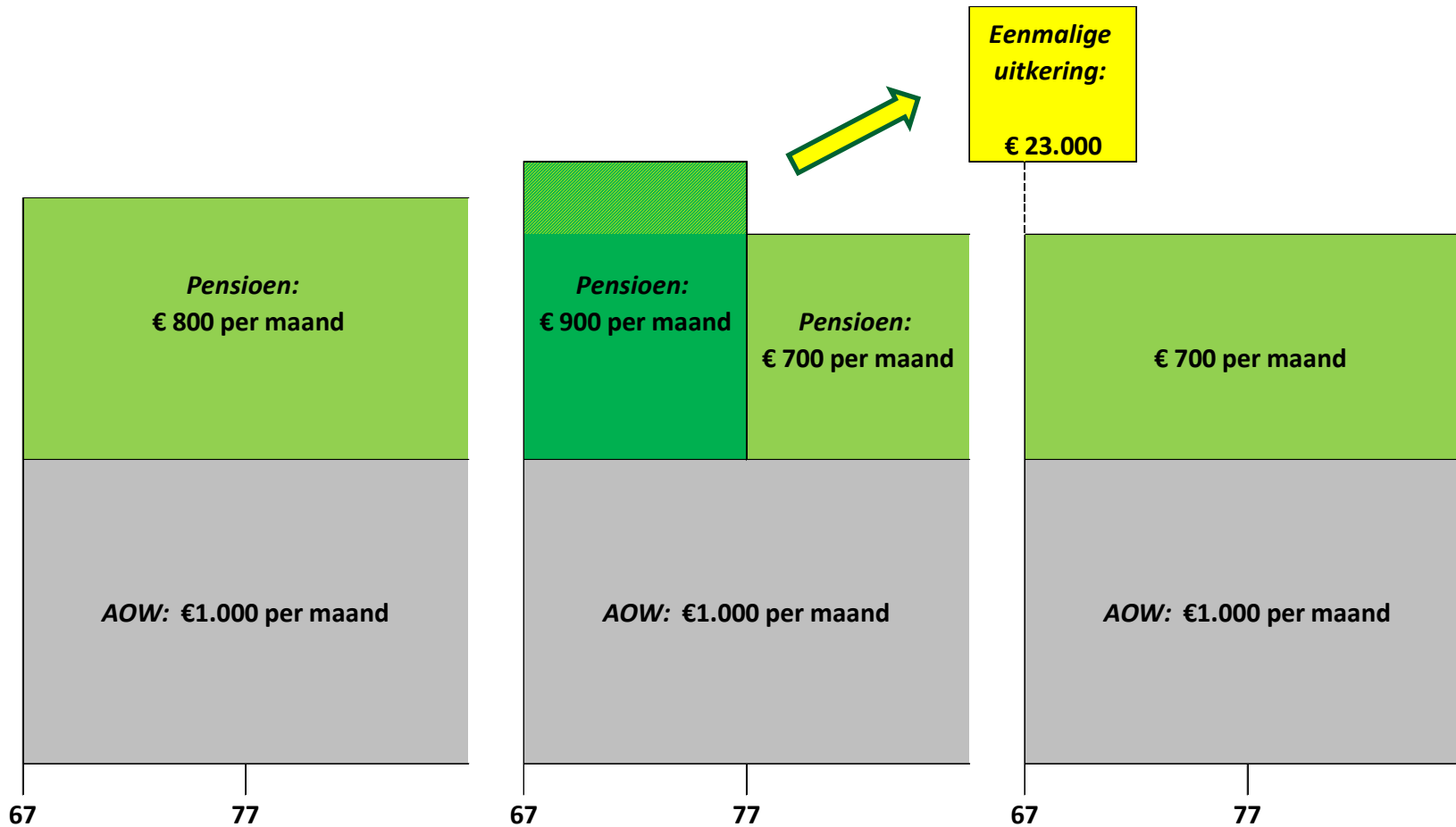
- Toename gebruik door stijgende pensioenleeftijd
  - Vervroegen ouderdomspensioen, vaak in combinatie met ...
  - Gebruik hoog-laagconstructie
- Deelnemers hebben onvoldoende kennis en begrip
  - Deelnemers kennen opties nog niet voldoende
  - *'Als ik dit had geweten, was ik eerder gedeeltelijk met pensioen gegaan'*
- Opties sluiten nog onvoldoende aan op behoeften

Behoeftte aan eenmalige uitkering

Annuïteit

Hoog-laagconstructie

Eenmalige uitkering

Behoeftte aan eenmalige uitkering

Tabel 1: Voorkeur naar achtergrondkenmerken (in percentage)

^{a)}Significantie geldt voor gehele categorie.

*** en ** betekenen een significantieniveau van respectievelijk 1% en 5%

		Voorkeur		
		Annuïteit	Hoog- laagconstructie	Eenmalige uitkering
Inkomen	Laag	41	25	35
	Midden	42	26	32
	Hoog	48	27	25
	Significantie ^{a)}	***		***
Kinderen	Ja	41	27	32
	Nee	53	24	23
	Significantie ^{a)}	***		***
Gezondheid	Slecht	38	28	34
	Redelijk	40	28	32
	Goed	46	26	29
	Significantie ^{a)}	**		
Gepensioneerd	Ja	51	22	28
	Nee	38	31	31
	Significantie ^{a)}	***	***	
Totale populatie		44	26	30

Behoeftte aan flexibiliteit in uitkering

- Merendeel wil flexibele uitkering
  - Zie ook Bockweg, Ponds, Steenbeek en Voncken (2016)
- Behoeftte aan liquiditeit
- Grotere behoeftte onder deelnemers met lagere inkomens, slechtere gezondheid en met kinderen
  - Lage inkomens hebben minder/weinig ander vermogen
  - VK introduceerde 'pension freedom' in april 2015: vooral lage pensioenvermogens opgenomen (FCA, 2015)
- Ook grotere behoeftte onder (zeer) ontevreden deelnemers
- NB. Gedrag komt vaak niet overeen met aangegeven voorkeur

Argumenten voor differentiatie en afwegingen

- Voordelen meer differentiatie
  - Afstemmen pensioen op grote heterogeniteit in preferenties en omstandigheden binnen groep deelnemers (substantiële welvaartseffecten, bijv. Van Ewijk – Mehlkopf (2016))
  - Maatschappelijke behoefte
- Risico bij maatwerk
  - Reputatie en aansprakelijkheid collectief / werkgever / uitvoerder dat / die gedifferentieerd gekozen heeft
  - Zie ook volgende sheet
- Risico bij keuzevrijheid
  - Mensen beschermen tegen gedragseffecten
  - Maatschappij beschermen tegen calculerend gedrag
    - **Beroep op collectieve middelen**
  - Andere deelnemers beschermen tegen selectie-effecten
  - Zie ook daaropvolgende sheet

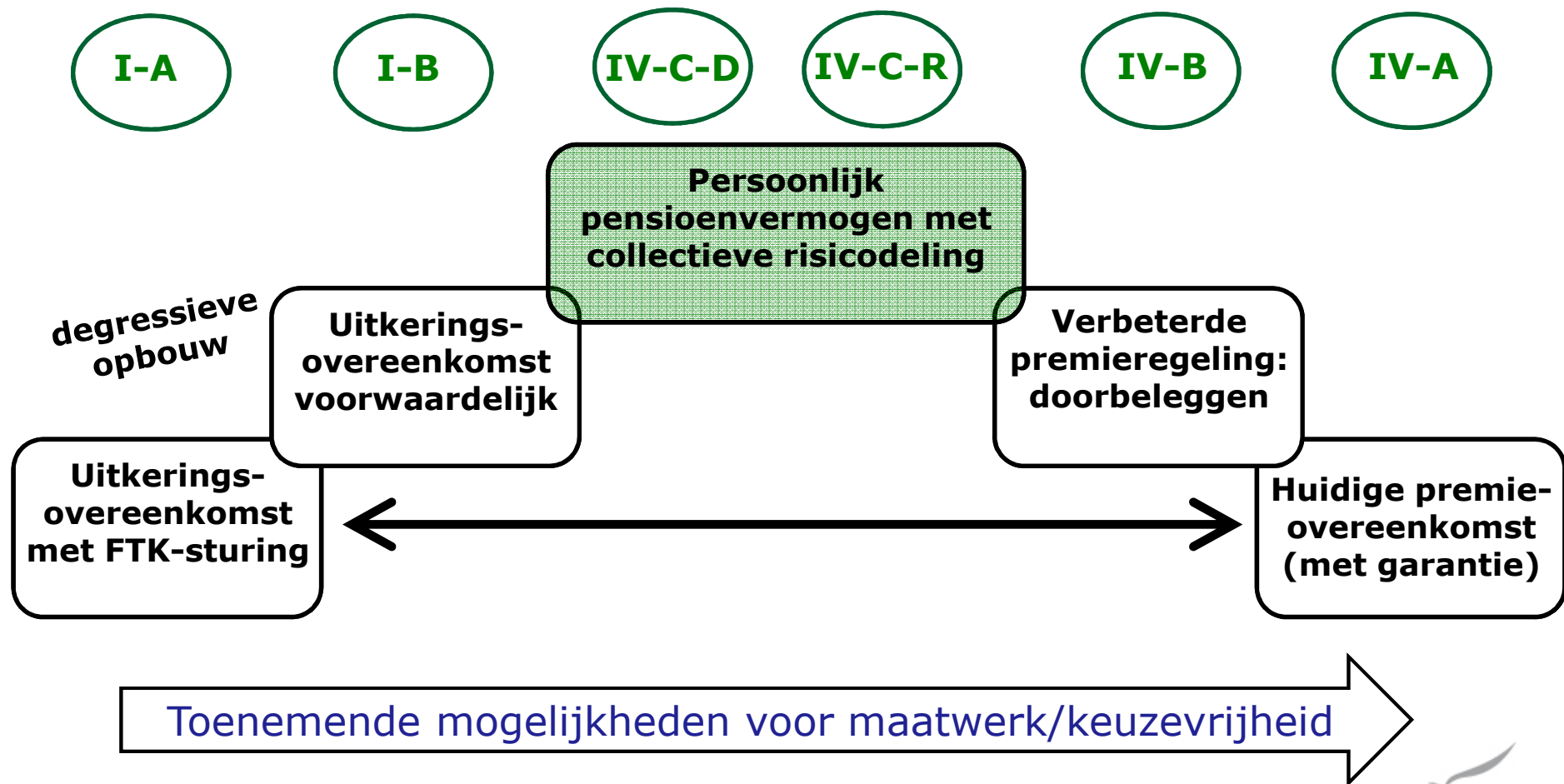
Argumenten voor maatwerk i.p.v. keuzevrijheid...

- Zorgplicht: mensen beschermen tegen gedragseffecten en keuzestress
- Deelnemer beschermen tegen welvaartsverlies als hij/zij verkeerde keuze zou maken
- Samenleving beschermen tegen verkeerde keuze
  - Beperken beroep inkomensafhankelijke collectieve middelen
- Keuzegedrag stemmen mensen af op impliciete subsidies (niet per se op actuariael faire manier)
- Toenemende complexiteit en hogere (uitvoerings)kosten

... of juist voor keuzevrijheid i.p.v. maatwerk

- Deelnemers kennen omstandigheden en preferenties het best
- Zelf actieve keuze maken vergroot tevredenheid
- Intrinsieke waarde van kunnen kiezen
- Voorkomt inrichting keuzes vanuit eigen belang aanbieder
  - *Principal* (aanbieder) versus *agent* (klant)
- Kan aanbieder wel goede keuzes maken?
  - Mogelijk kwetsbaar voor verkeerde keuzes/onvoldoende onderscheid
  - Reputatieschade als ex post differentiatie slecht uitpakt voor groepen
- Risico juridische claims onjuist maatwerk of ex post verkeerde keuze
- Privacy(wetgeving)
  - Is verkregen informatie voldoende betrouwbaar?
- Maatwerk leidt tot hogere verwachtingen aanbieder
  - Hogere eisen zorgplicht en daarmee hogere (uitvoerings)kosten

Mogelijkheid tot differentiatie verschillende pensioencontracten SER-rapport

Boodschappen

- Meer heterogeniteit, meer data, meer differentiatie
  - Differentiatie: individu (keuze) of aanbieder (maatwerk)?
- Al nodige maatwerk/keuzevrijheid
- Toenemend gebruik van flexibele opties bij pensionering
- Behoeftte aan eenmalige uitkering
- Argumenten voor differentiatie en afwegingen
- Contractsdiscussie: differentiatie makkelijker in SER IV

- NB. Achterliggend paper in ontwikkeling, te verschijnen september 2016: input welkom